

Reikminių tyrimų temų pasiūlymai

PASIŪLYMAS DĖL REIKMINIŲ TYRIMŲ TEMOS

1. DUOMENYS APIE PATEIKĖJĄ	
1.1. Institucijos pavadinimas	Finansų ministerija
1.2. Institucijos atstovas, įgaliotas spręsti su teikiamu temos pasiūlymu susijusius klausimus:	
pareigos	kancleris
vardas	Kęstutis
pavardė	Kvaraciejus
telefonas	+37065947200
el. paštas	kestutis.kvaraciejus@finmin.lt

2. TEMOS PASIŪLYMO APRAŠYMAS

2.1. Temos pavadinimas	
Blokų grandinės technologija grįstų sprendimų teisinio reguliavimo galimybių Lietuvos nacionalinėje teisėje įvertinimas	
2.2. Tyrimų trukmė	
Planuojamų tyrimų, reikalingų temai išnagrinėti (problemai išspręsti), trukmė	12 mėn.
2.5. Temos (problemos) svarba valstybei ir visuomenei	
<i>Aprašoma: sprendžiama problema, nurodoma jos svarba (jei reikia, palyginant Lietuvos padėtį aptariamu klausimu su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis narėmis); pateikiamos konkrečios nuorodos į susijusius strateginius valstybės dokumentus, nurodant atitinkamas dalis</i>	

ar punktus, pridedami komentarai ir kita informacija.

Pateikiama: informacija apie temos pasiūlymą teikiančios institucijos praktikoje kylančių problemų mastą, situacijos analizė, įskaitant kitų Lietuvos valstybės institucijų veiklas panašia tema ir nurodant atliktus veiksmus, siekiant tarpinstitucinio bendradarbiavimo problemai išspręsti; vadovaujantis turimais įrodymais ir duomenimis (kiekybiniais rodikliais) pagrindžiamas problemos aktualumas ir realus mokslu grįstų sprendimų poreikis; aprašomi temos pasiūlymą teikiančios institucijos jau atlikti darbai problemai išspręsti (jei tokių būta).

Nurodoma, kokio tikslo siekia ir kokius uždavinius temos pasiūlymą teikianti institucija tikisi išspręsti savo reguliavimo sferoje, pasinaudodama gautais tyrimų rezultatais; pagrindžiama, kad uždaviniams išspręsti būtini moksliniai tyrimai. Detalizuojamos tikslinės visuomenės grupės ir (ar) kiti naudos gavėjai; nurodoma, koks numatomas tokių sprendimų poveikis jiems (ne daugiau kaip 10 000 spaudos ženklų)

Lietuvos institucijos nuo 2016 m. skatina Fintech sektoriaus plėtrą Lietuvoje ir ši strategija duoda rezultatų: šalyje veikia 282 Fintech įmonės, sektoriuje dirba 7800 darbuotojų, Lietuva yra atpažįstama kaip Fintech centras globaliu mastu, Lietuvos Fintech pastebimas tarptautinėje bendruomenėje (690 paminėjimų tarptautinėje žiniasklaidoje per 2025 metus). 2023 m. Lietuvos Respublikos finansų ministerija, kartu su partneriais iš 26 viešojo ir privataus sektoriaus organizacijų patvirtino 2023–2028 m. Fintech sektoriaus plėtros Lietuvoje gaires ir veiksmų planą, kurio tikslas – 2028 m. Lietuva – aukštos pridėtinės vertės Europos Fintech centras. Veiksmų plane įvardijami konkretūs veiksmai, skirti skatinti Fintech sektoriaus plėtrą, tačiau keičiantis rinkos aplinkybėms svarbu juos atnaujinti ir judėti į priekį bei išlaikyti Lietuvos lyderystę Fintech srityje. Tam svarbu orientuotis į naujausiomis technologijomis grįstų sprendimų įgyvendinimą, kas yra nurodoma ir XX Lietuvos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano 1.1 Prioritete „Inovacijomis grindžiamas šalies konkurencingumas“ (1.1.10 „Didinti Fintech sektoriaus konkurencingumą Lietuvoje ir Europoje, užtikrinant proporcingą bei rizikos vertinimu grįstą reguliavimą ir administracinės naštos nacionaliniu mastu mažinimą, perkeliant ES teisės aktų pakeitimus į nacionalinę teisę“, 1.1.2. “Sukurti nuoseklią startuolių ir proveržio technologijų vystymo ir augimo ekosistemą, pakeičiant startuolių skatinimo politiką reglamentuojančius teisės aktus ir užtikrinant paslaugų teikimą visais įmonių vystymosi etapais – nuo kūrimo iki plėtros (angl. scale-up)”). Kalbant būtent apie blokų grandinės technologijas, viena iš Europos Komisijos prioritetinių sričių yra ekonomikos skaitmenizavimas pasitelkiant naujausias technologijas, tarp jų ir blokų grandinės technologijas (čia pagrindiniai rinką reguliuojantys dokumentai – Reglamentas dėl kriptoturto rinkų (ES) 2023/1114 (toliau – MiCA reglamentas), DLT technologijomis grįstų rinkos infrastruktūrų pilotinis režimas (ES) 2022/858).

Nors tiek nacionaliniu, tiek ES lygiu išreikštas poreikis vystyti blokų grandinės technologija grįstus sprendimus, ypač finansų sektoriuje, tačiau be aiškaus teisinio reguliavimo, įtvirtinančio pagrindinių finansų sektoriui aktualių blokų grandinės technologija grįstų sprendimų (decentralizuotų autonominių organizacijų, išmaniųjų sutarčių, realaus turto konvertavimo į žetonus) teisinį statusą sektorius nėra vystomas. Lietuva yra viena labiausiai skaitmenizuotų ES valstybių, todėl blokų grandinės technologija grįsti sprendimai, egzistuojant aiškiai teisinei bazei, turėtų leisti aktyviai plėtotis šiems sektoriams. Kadangi teisinis reguliavimas yra ankstyvoje stadijoje įvairiose ES šalyse, Lietuva galėtų tapti pirmaujančia blokų grandinės sprendimų tiekėja visoje ES, kas valstybei suteiktų konkurencinį pranašumą, prisidėtų prie

aukštos pridėtinės vertės sprendimų kūrimo ir ekonomikos augimo. Vien realaus turto konvertavimo į žetonus rinkos vertė globaliu mastu 2030 m. turėtų pasiekti 2 trilijonus JAV dolerių, todėl iš anksto numatyti aiškų, skaidrų, verslo plėtros nevaržantį, bet vartotojų apsaugą užtikrinantį teisinį reguliavimą suteiktų konkurencinį pranašumą Lietuvai.

Blokų grandinės technologija per pastarąjį dešimtmetį tapo reikšmingu inovacijų katalizatoriumi finansų, viešojo administravimo, tiekimo grandinių valdymo ir skaitmeninio identiteto srityse. Tačiau jos decentralizuota prigimtis, techninis sudėtingumas ir greita raida atskleidė reikšmingus reguliavimo iššūkius, kurie matomi mokslininkų ir reguliuotojų Europos Sąjungoje ir Lietuvoje.

Decentralizuotumas sukuria iššūkį tradicinėms teisės normoms, kurios remiasi aiškiai apibrėžtomis atsakomybės ribomis ir centralizuota priežiūra. Pastebima, kad blokų grandinės prigimtis komplikuoja turto klasifikavimą, vartotojų apsaugą, rizikų valdymą. Skirtingų šalių bendrosios ar specialiosios reguliavimo sistemos sukuria nevienodą taikymą ir atitikties sudėtingumą, taip ribodamos inovacijų plėtrą. Reguliavimo aplinka dažnai vėluoja reaguoti į sparčiai besikeičiančias blokų grandinės technologinių sprendimų formas, ypač decentralizuotų finansų (DeFi) ir realaus turto konvertavimo į žetonus platformų srityse. Dauguma kitų šalių vis dar remiasi adaptuotais tradiciniais finansų reguliavimo modeliais, kurie ne visuomet tinka naujoms technologinėms struktūroms ir inovacijų plėtrai. Tai pažymima ir ES strateginiuose dokumentuose, kad teisės aktai, sukurti prieš blokų grandinės atsiradimą, gali trukdyti inovacijoms, jei nėra pritaikomi prie naujo technologinio konteksto.

Blokų grandinės technologijos reguliavimas ES ir Lietuvoje vis dar susiduria su reikšmingomis teisinėmis spragomis, susijusiomis su decentralizuotumu, tarptautiniu veiklos mastu, naujomis finansinėmis formomis ir greitai besikeičiančiomis inovacijomis. Nors MiCA reglamentas žymi didelį žingsnį harmonizacijos link, iki pilno teisinio aiškumo ir praktinio nuoseklumo išlieka nemažai iššūkių. Šie iššūkiai sudaro pagrindą tolesniems moksliniams, reguliaciniams ir praktiniams tyrimams bei kuria aktualų teorinį pagrindą šiam projektui, analizuojančiam blokų grandinės technologijos reguliavimo problematiką ir galimybes prisidėti prie inovacijų finansų sektoriuje plėtros.

Iki šiol tokio masto tyrimų Lietuvoje nebuvo atlikta. Buvo analizuotos tik blokų grandinės technologijos pritaikymo galimybės edukacijai, organizuojant visuotinius akcininkų susirinkimus, sąsajos su konkurencijos teise, duomenų saugojimu. Fragmentiškai yra vertinti kriptoturto reguliavimo ypatumai blokų grandinių plotmėje didesnį dėmesį kreipiant tik pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos kontekste, kuomet ši technologija naudojama finansų sektoriuje.

Atsižvelgiant į tai, kad egzistuoja skirtinga blokų grandinės technologijos reguliacinių normų brandos situacija, išryškėjusi dėl decentralizuotos technologijos pobūdžio ir skirtingų reguliavimo modelių, tyrimui yra formuojamas tikslas – **išnagrinėti atskirų šalių (ES ir**

kitų) blokų grandinės technologijų teisinio reguliavimo sistemą finansų sektoriuje, identifikuojant pagrindines reguliavimo nuostatas, nurodant jų poveikį technologijų diegimui, verslo aplinkai (verslo modeliui) ir inovacijų plėtrai.

Gauti tyrimo rezultatai leistų identifikuoti ir palyginti skirtingų šalių (ES ir kitų pasaulio regionų) taikomus blokų grandinės technologijų teisinio reguliavimo modelius ir pagrindines reglamentavimo nuostatas finansų sektoriuje; įvertinti įvairių reguliavimo modelių poveikį blokų grandinės technologijų diegimui ir praktiniam taikymui (pvz., decentralizuotų autonominių organizacijų, išmaniųjų sutarčių, realaus turto konvertavimo į žetonus); nustatyti reguliavimo priemonių įtaką inovacijų plėtrai, išryškinant, kaip skirtingos reguliacinės sistemos formuoja verslo modelius, rizikas ir konkurencinę aplinką.

2.6. Neatidėliotino problemos sprendimo poreikio pagrindimas

2.6.1. Pagrindžiama, kodėl problemą reikalinga spręsti skubiai (neapsiribojant nuoroda, kad tokių tyrimų poreikis nurodytas šalies strateginiuose dokumentuose)

(ne daugiau kaip 2000 spaudos ženklų)

Šio tyrimo neatidėliotinas poreikis kyla iš trijų veiksnių derinio:

1. **Reguliacinis slenkstis:** ES pereina į galutinį MiCA įgyvendinimo etapą, kuris nulems, kaip atrodys blokų grandinės rinka ateinančius 10 metų. Iki 2030 m. blokų grandinės technologijų rinkos vertė pasieks 2 trilijonus JAV dolerių, tad greitesnis teisinio reguliavimo išaiškinimas ir sąlygų verslui plėtoti sudarymas padės Lietuvai „atrankinti“ investicijas. Taip pat svarbu palyginti atskirų šalių (ypač ne ES) reguliavimo praktikas siekiant išlaikyti konkurencinį pranašumą.
2. **Technologijų dinamika:** blokų grandinės inovacijos vystosi greičiau nei jas spėja reguliuoti institucijos visame pasaulyje, o aiškus reguliavimas yra būtina sąlyga investicijoms pritraukti. Lietuvos institucijos jau parodė, kad geba suderinti vartotojus saugantį, bet verslo plėtrai netrukdančią reguliavimą mokėjimų srityje, kuriame išlaikome lyderystę ES, todėl dinamiško technologijų sektoriaus, itin glaudžiai susijusio su finansų sektoriumi reguliavimo aiškumas bei institucijų patirtis reguliuojant kitus sektorius suteiktų Lietuvai galimybę pritraukti naujas investicijas, kurtų aukštos pridėtinės vertės darbo vietas bei prisidėtų prie ekonominio augimo.
3. **Geopolitinė konkurencija:** ES siekia neprarasti pozicijų JAV, Singapūro ir Šveicarijos atžvilgiu, todėl tyrimai, įgalinantys priimti tikslesnius sprendimus, yra kritiškai svarbūs. Blokų grandinės technologijų grįsti instrumentai yra vienas iš strateginių sektorių, galinčių sumažinti ES konkurencinių pozicijų globaliame technologijų sektoriuje atotrūkį.

Todėl šios studijos dėka gauti tyrimai galėtų suteikti strateginį pranašumą formuojant tikslingą reguliacinę aplinką, kuri skatintų inovacijas finansų sektoriuje ir kartu užtikrintų vartotojų apsaugą, prisidėtų prie Lietuvos (regiono) konkurencinio pranašumo ir galėtų būti pavyzdžiu plėtojant reguliacinius mechanizmus ES lygiu.

2.7. Laukiami reikminių tyrimų projekto rezultatai ir jų forma

Nurodoma, kokių konkrečių rezultatų temos pasiūlymą teikianti institucija tikisi ir kokia forma šie rezultatai turėtų būti pateikti (praktinės rekomendacijos, metodikos padėčiai tam tikroje srityje įvertinti ir prognozuoti, nauji metodai ir technologijos, priemonės, modeliai, studija, scenarijai, tinklai ir pan.) (ne daugiau kaip 2000 spaudos ženklų)

Tikimasi aiškios analizės, kaip atrodo blokų grandinės technologija grįstų sprendimų reguliavimas kitose jurisdikcijose (ES valstybėse narėse bei ne ES valstybėse narėse). Svarbu, kad būtų apimti šiai sričiai taikomi reikalavimai ir tų reikalavimų laikymosi priežiūros principai, ypatingą dėmesį skiriant blokų grandinės technologijos taikymui finansų sektoriuje. Ši analizė turėtų apimti išmaniųjų sutarčių, realaus turto konvertavimo į žetonus ir decentralizuotų autonominių organizacijų teisinio reguliavimo pavyzdžius, gerąsias praktikas ir spragas. Jeigu egzistuojantis reguliavimas yra ne ES valstybėse narėse, tikimasi palyginimo su jau egzistuojančiais ES teisės aktais dėl galimo neatitikimo.

Galiausiai tikimasi rekomendacijų dėl konkrečių teisės aktų pakeitimų Lietuvoje siekiant reglamentuoti minimumus blokų grandinės sprendimus bei kitų rekomendacijų ir įrodymais grįstų pasiūlymų siekiant skatinti sektoriaus vystymąsi.

Forma: studija su rekomendacijomis (ataskaita) bei santrauka (iki 4 lapų).